

VEILIGHEID OP SCHOOL

Almey Kylian & Simon Robin

Een veilige schoolomgeving vormt een belangrijke randvoorwaarde voor kwaliteitsvol onderwijs. Om zich persoonlijk en sociaal te kunnen ontwikkelen en optimaal tot leren te komen, moeten leerlingen zich zowel fysiek als sociaal-emotioneel veilig voelen (Jerrim, 2025; Konu & Rimpelä, 2002; Kutsyruba et al., 2015; Lacoë, 2020; Mayer et al., 2021). Die veiligheid kan onder druk komen te staan wanneer leerlingen worden geconfronteerd met grensoverschrijdend gedrag, zoals (cyber)pesten, verbaal of fysiek geweld, intimidatie en discriminatie (Mayer et al., 2021; Onderwijs Vlaanderen, z.d.; Phelps et al., 2024).

Een veilig en positief schoolklimaat voor leerlingen vraagt van scholen dat zij zowel preventief optreden als gepast reageren op grensoverschrijdend gedrag. Scholen kunnen hier onder meer op inzetten door duidelijke grenzen te stellen, toegankelijke aanspreek- en meldpunten te voorzien en positieve relaties binnen de school te bevorderen (Deboutte, 2009; Kutsyruba et al., 2015). In het Referentiekader Onderwijskwaliteit wordt dan ook verwacht dat scholen een doeltreffend beleid ontwikkelen en voeren rond de fysieke en mentale veiligheid van de leef-, leer- en werkomgeving (Vlaamse Onderwijsinspectie, 2017). Daarnaast brengen initiatieven in Vlaanderen, zoals de STIP-IT-actie, het thema breed onder de aandacht. Ook organisaties en campagnes zoals Mediawijs en Kies Kleur tegen Pesten bieden informatie en stimuleren scholen, leerlingen en ouders om samen aan een veilige schoolomgeving te werken (Mediawijs, z.d.; Onderwijs Vlaanderen, z.d.; Vlaams Netwerk Kies Kleur tegen Pesten, z.d.).

Deze factsheet richt zich op de veiligheid van leerlingen op school. We brengen in kaart hoe leraren en schoolleiders die veiligheid ervaren en welk beleid scholen voeren of welke activiteiten zij organiseren om een veilig schoolklimaat voor leerlingen te bevorderen. Op basis van de TALIS 2024-resultaten wordt in een eerste deel ingegaan op hun percepties van de fysieke en sociaal-emotionele veiligheid van leerlingen op school. Daarbij komen onder meer pesten, verbaal en fysiek geweld, intimidatie en discriminatie tussen of ten aanzien van leerlingen aan bod. In het tweede deel verschuift de aandacht naar elementen die kunnen bijdragen aan een veilig schoolklimaat voor leerlingen. We bespreken de relaties tussen leerlingen en leraren, de aanwezigheid van aanspreekpunten en de mate waarin scholen beschikken over een beleid hieromtrent. In beide delen worden de perspectieven van zowel leraren als schoolleiders belicht.

PERCEPTIES ROND VEILIGHEID OP SCHOOL

In welke mate ervaren leraren pesten onder leerlingen als een probleem op hun school en op basis van welke kenmerken geven zij aan dat er wordt gepest? Uit Tabel 1 blijkt dat het aandeel leraren dat het eens of helemaal eens is met de stelling dat pesten onder leerlingen een probleem vormt op school, binnen Vlaanderen varieert naargelang het onderwijsniveau (LO=28.6%; LSO=49.6%; HSO=38.0%). Dit aandeel is het hoogst in de eerste graad secundair onderwijs, waar bijna één op de twee leraren met deze stelling instemt. In vergelijking met de vergelijkingsgroepen¹ liggen de Vlaamse percentages in alle onderwijsniveaus significant hoger, met uitzondering van het niet-significante verschil met PISA-5.

Ook de verschillende gronden waarop leerlingen volgens leraren worden gepest, worden door Vlaamse leraren in alle onderwijsniveaus doorgaans significant vaker gerapporteerd dan in de vergelijkingsgroepen, met verschillen tot 30 procentpunten. In het lager onderwijs (35.4%) en de eerste graad secundair onderwijs (57.1%) wordt kleding of uiterlijk het vaakst als grond voor pestgedrag gerapporteerd. Ook in de tweede en derde graad secundair onderwijs is dit aandeel hoog, met bijna de helft van de leraren die aangeeft dat leerlingen om deze reden worden gepest. Daarnaast geeft een kwart van de leraren in het lager onderwijs aan dat leerlingen worden gepest op basis van hun etnische achtergrond. In het secundair onderwijs ligt dit aandeel hoger: 39.8% in de eerste graad en 33.8% in de tweede en derde graad. Pesten op basis van genderexpressie of seksualiteit wordt het minst vaak gerapporteerd in het lager onderwijs, waar 11.6% van de leraren dit aangeeft. In het secundair onderwijs liggen deze percentages veel hoger (LSO=44.6%; HSO=48.1%). In de hogere graden van het secundair onderwijs is genderexpressie of seksualiteit zelfs de vaakst gerapporteerde grond voor pestgedrag. Met uitzondering van deze grond worden de overige redenen voor pestgedrag in de eerste graad van het secundair onderwijs significant vaker door leraren gerapporteerd dan in de andere onderwijsniveaus.

Tabel 1 Percentage leraren dat het eens of helemaal eens is met de volgende stellingen omtrent pesten door leerlingen op school

	Lager onderwijs			Eerste graad secundair onderwijs				Tweede en derde graad secundair onderwijs	
	VL	EU-5		VL	EU-16	PISA-5		VL	EU-4
Pesten onder leerlingen is een probleem op deze school	28.6	22.5▼	<	49.6	34.2▼	53.0=	>	38.0	18.4▼
Leerlingen worden op deze school gepest vanwege hun kleding of uiterlijk	35.4	29.5▼	<	57.1	36.5▼	35.1▼	>	45.2	17.6▼
Leerlingen op deze school worden gekleineerd vanwege hun etnische achtergrond	25.1	15.9▼	<	39.8	24.2▼	20.5▼	>	33.8	10.6▼
Leerlingen op deze school worden gepest omwille van hun genderexpressie en seksualiteit (bijv. commentaar op leerlingen die zich niet 'mannelijk' of 'vrouwelijk' genoeg gedragen, homofobe of transfobe opmerkingen)	11.6	11.0=	<	44.6	32.6▼	29.7▼	=	48.1	17.9▼

▲ Gemiddelde in de vergelijkingslanden ligt significant hoger ($p < .05$) dan in Vlaanderen.

▼ Gemiddelde in de vergelijkingslanden ligt significant lager ($p < .05$) dan in Vlaanderen.

>/< Significant verschil ($p < .05$) tussen lager onderwijs en lager secundair onderwijs; en lager en hoger secundair onderwijs in Vlaanderen.

Hoe veilig zijn scholen volgens hun schoolleiders? Schoolleiders hebben vanuit hun functie een breed zicht op incidenten die zich binnen de school voordoen. Hun antwoorden bieden daardoor een aanvullend perspectief op dat van de leraren. Tabel 2 geeft het aandeel schoolleiders weer dat aangeeft dat bepaalde incidenten omtrent veiligheid wekelijks of dagelijks voorkomen. Hieruit blijkt dat intimidatie of pesten onder leerlingen op het schoolterrein (LO=22.0%; LSO=44.6%; HSO=29.9%) en online intimidatie of pesten onder leerlingen (LO=13.8%; LSO=51.6%; HSO=28.0%) de meest voorkomende incidenten zijn in Vlaanderen, ongeacht het onderwijsniveau. In lijn met de percepties van leraren worden deze vormen van pestgedrag ook door schoolleiders het vaakst gerapporteerd in de eerste graad van het secundair onderwijs. In vergelijking met de

¹ **EU-7:** Denemarken, Finland, Spanje, Zweden, Duitsland, Ierland en Noorwegen; **EU-5:** Franstalige Gemeenschap van België, Frankrijk, Nederland, Slovenië en Spanje; **EU-16:** Oostenrijk, Denemarken, Finland, Frankrijk, Nederland, Portugal, Spanje, Zweden, Franstalige Gemeenschap van België, Noorwegen, Kroatië, Tsjechië, Estland, Italië, Letland en Slovenië; **PISA-5:** Estland, Finland, Japan, Zuid-Korea en Canada (Alberta); **EU-4:** Kroatië, Denemarken, Portugal en Slovenië.

vergelijkingsgroepen worden beide vormen van pestgedrag in Vlaanderen bovendien significant vaker gerapporteerd.

Wat betreft de overige veiligheidsincidenten vallen in het secundair onderwijs vooral vandalisme of diefstal en intimidatie of verbale belediging van leraren of medewerkers op. Volgens ongeveer één op de tien schoolleiders uit het secundair onderwijs komen deze incidenten minstens wekelijks voor. Voor intimidatie of verbale belediging van leraren of medewerkers gaat het om 15.3% van de schoolleiders in de eerste graad en 11.8% in de tweede en derde graad. Voor vandalisme en diefstal bedragen deze percentages respectievelijk 13.0% en 9.4%. Beide incidenten worden in Vlaanderen bovendien significant vaker gerapporteerd dan in de internationale vergelijkingsgroepen. In het lager onderwijs liggen de percentages voor nagenoeg alle veiligheidsincidenten doorgaans lager dan in de eerste graad van het secundair onderwijs. Een uitzondering hierop zijn fysieke verwondingen veroorzaakt door geweld onder leerlingen: dit wordt door 5.2% van de schoolleiders in het lager onderwijs gerapporteerd, tegenover 0.9% in de eerste graad secundair onderwijs.

Tabel 2 Percentage schoolleiders dat aangeeft dat de volgende incidenten omtrent de veiligheid op school wekelijks of dagelijks voorkomt

	Lager onderwijs		Eerste graad secundair onderwijs					Tweede en derde graad secundair onderwijs	
	VL	EU-5	VL	EU-16	PISA-5		VL	EU-4	
Vandalisme en diefstal	1.9	1.4=	< 13.0	6.6▼	5.7▼	=	9.4	1.3▼	
Intimidatie of pesten onder leerlingen (of andere vormen van verbaal pestgedrag) op het schoolterrein	22.0	11.2▼	< 44.6	19.6▼	16.0▼	>	29.9	4.2▼	
Online intimidatie of pesten onder leerlingen (of andere vormen van verbaal pestgedrag)	13.8	6.6▼	< 51.6	19.0▼	16.4▼	>	28.0	3.9▼	
Fysieke verwondingen veroorzaakt door geweld onder leerlingen	5.2	4.1=	> 0.9	2.1=	1.9=	=	1.7	0.5=	
Intimidatie of verbaal beledigen van leraren of medewerkers	5.0	2.2=	< 15.3	4.9▼	5.3▼	=	11.8	0.7▼	
Online intimidatie of verbaal beledigen van leraren of medewerkers	0.0	0.5=	< 1.1	0.9=	1.2=	=	2.2	0.0▼	
Gebruik/bezit van drugs en/of alcohol	0.0	0.2=	< 3.4	1.9=	3.2=	=	3.8	3.7=	

▲ Gemiddelde in de vergelijkinglanden ligt significant hoger ($p < .05$) dan in Vlaanderen.

▼ Gemiddelde in de vergelijkinglanden ligt significant lager ($p < .05$) dan in Vlaanderen.

>/< Significant verschil ($p < .05$) tussen lager onderwijs en lager secundair onderwijs; en lager en hoger secundair onderwijs in Vlaanderen.

BEVORDEREN VAN EEN VEILIG SCHOOLKLIMAAT

Hoe dragen leraren, vanuit hun relatie met leerlingen, bij aan het voorkomen van pesten en het bevorderen van veiligheid op school? Een veilig schoolklimaat hangt niet alleen samen met formele afspraken en procedures, maar ook met de mate waarin leraren duidelijke grenzen stellen en betrokken zijn bij hun leerlingen. Tabel 3 geeft weer hoe leraren de relaties met hun leerlingen en de ondersteuning bij pesten en discriminatie op hun school inschatten. Op alle onderwijsniveaus in Vlaanderen geven meer dan negen op de tien leraren aan dat de leraren op hun school duidelijk maken dat pesten niet wordt getolereerd (LO=98.4%; LSO=98.2%; HSO=96.5%). Ook het aandeel leraren dat aangeeft dat leraren oprecht begaan zijn met hun leerlingen ligt zeer hoog in alle Vlaamse onderwijsniveaus (LO=98.6%; LSO=98.5%; HSO=97.6%). Voor beide items zijn de Vlaamse percentages vergelijkbaar of net significant hoger dan die in de internationale vergelijkingsgroepen.

Daarnaast toont Tabel 3 in welke mate leerlingen volgens leraren bij volwassenen op school terecht kunnen wanneer er zich problemen voordoen. Binnen Vlaanderen neemt het aandeel leraren dat aangeeft dat leerlingen aan leraren vertellen wanneer andere leerlingen worden gepest significant af naarmate het onderwijsniveau stijgt (LO=90.8%; LSO=87.8%; HSO=76.7%). Voor het terecht kunnen bij volwassenen op school met persoonlijke problemen liggen de percentages daarentegen opnieuw bijzonder hoog in alle onderwijsniveaus (LO=95.4%; LSO=99.3%; HSO=98.9%). Ook voor aanspreekpunten bij discriminatie worden hoge percentages gerapporteerd, al ligt het aandeel in het lager onderwijs hier net significant lager dan in het secundair onderwijs. Dat geldt zowel voor discriminatie op basis van etnische of nationale achtergrond (LO=80.6%; LSO=90.5%; HSO=90.2%) als voor discriminatie op basis van genderexpressie of seksualiteit (LO=83.2%; LSO=94.7%; HSO=93.9%). Voor deze drie vormen van terecht kunnen bij volwassenen op school ligt het Vlaamse percentage in het lager onderwijs significant lager dan in de internationale vergelijkingsgroep, terwijl de percentages in het secundair onderwijs

telkens significant hoger liggen dan de internationale vergelijkingsgroepen. Samengevat tonen deze cijfers dat leraren niet alleen problemen erkennen, maar ook aangeven dat hun school responsief is wanneer problemen zich aandienen en leerlingen doorgaans bij volwassenen op school terecht kunnen.

Tabel 3 Percentage leraren dat het eens of helemaal eens is met stellingen over de relaties met leerlingen en ondersteuning bij pesten en discriminatie

	Lager onderwijs		Eerste graad secundair onderwijs			Tweede en derde graad secundair onderwijs	
	VL	EU-5	VL	EU-16	PISA-5	VL	EU-4
Leraren op deze school zijn duidelijk naar leerlingen toe dat pesten niet wordt getolereerd	98.4	98.2=	= 98.2	97.4▼	97.7=	> 96.5	95.9=
De leraren op deze school zijn echt begaan met de leerlingen	98.6	98.4=	= 98.5	96.6▼	97.1▼	= 97.6	96.7▼
Op deze school vertellen leerlingen aan leraren wanneer andere leerlingen worden gepest	90.8	91.9=	> 87.8	85.6▼	86.5=	> 76.7	80.7▲
Op deze school zijn er volwassenen bij wie leerlingen terecht kunnen met persoonlijke problemen	95.4	97.2▲	< 99.3	98.3▼	98.4▼	= 98.9	98.1▼
Er zijn volwassenen op deze school bij wie leerlingen die behoren tot een etnische of nationale minderheid terecht kunnen als zij worden gediscrimineerd	80.6	90.4▲	< 90.5	88.0▼	79.2▼	= 90.2	84.9▼
Er zijn volwassenen op deze school bij wie leerlingen terecht kunnen als zij worden gediscrimineerd op basis van genderexpressie en seksualiteit	83.2	92.4▲	< 94.7	91.7▼	88.5▼	= 93.9	91.6▼

▲ Gemiddelde in de vergelijkinglanden ligt significant hoger ($p < .05$) dan in Vlaanderen.

▼ Gemiddelde in de vergelijkinglanden ligt significant lager ($p < .05$) dan in Vlaanderen.

>/< Significant verschil ($p < .05$) tussen lager onderwijs en lager secundair onderwijs; en lager en hoger secundair onderwijs in Vlaanderen.

Hoe pakken scholen diversiteit en discriminatie aan? Activiteiten en maatregelen op schoolniveau kunnen bijdragen tot een veilige schoolcontext waarin leerlingen leren omgaan met diversiteit en discriminatie. Tabel 4 toont welke maatregelen en praktijken volgens schoolleiders op hun school worden toegepast met betrekking tot diversiteit. In de bespreking maken we een onderscheid tussen drie thema's: sociaaleconomische achtergrond, etnisch-culturele achtergrond en seksuele geaardheid en genderidentiteit.

Wat sociaaleconomische achtergrond betreft, geeft nagenoeg elke Vlaamse schoolleider aan dat leerlingen op school leren inclusief om te gaan met mensen met een verschillende sociaaleconomische achtergrond (LO=97.4%; LSO=98.3%; HSO=98.0%). Een expliciet beleid rond discriminatie op grond van sociaaleconomische achtergrond wordt daarentegen minder vaak gerapporteerd (LO=46.4%; LSO=49.1%; HSO=55.2%) en ligt significant lager dan in de internationale vergelijkingsgroepen.

Ook voor etnisch-culturele achtergrond rapporteren schoolleiders veel aandacht voor leren omgaan met diversiteit en discriminatie. Meer dan negen op de tien schoolleiders geven aan dat leerlingen leren omgaan met discriminatie op basis van etnische en culturele achtergrond (LO=91.5%; LSO=91.1%; HSO=92.7%). Dit aandeel ligt doorgaans significant hoger dan in de internationale vergelijkingsgroepen, met uitzondering van PISA-5. Concrete activiteiten rond etnisch-culturele expressie worden minder vaak ondersteund: iets meer dan de helft van de Vlaamse schoolleiders rapporteert steun voor activiteiten of organisaties die de expressie van diverse etnische en culturele identiteiten aanmoedigen (LO=51.8%; LSO=53.3%; HSO=57.5%). Multiculturele evenementen komen eveneens minder algemeen voor, al gebeurt dit vaker in het secundair onderwijs dan in het lager onderwijs (LO=50.1%; LSO=66.3%; HSO=62.3%).

Het bevorderen van een veilig schoolklimaat voor leerlingen met diverse seksuele geaardheden en genderidentiteiten komt vaak voor, maar wordt significant minder vaak gerapporteerd in het lager onderwijs (71.6%) dan in de eerste graad secundair onderwijs (94.0%) en de tweede en derde graad secundair onderwijs (92.3%). Expliciet beleid rond genderdiscriminatie komt daarentegen in alle onderwijsniveaus minder vaak voor (LO=26.9%; LSO=39.0%; HSO=46.7%) en wordt in Vlaanderen significant minder gerapporteerd dan in de internationale vergelijkingsgroepen. Net als bij sociaaleconomische achtergrond lijkt er dus een verschil te bestaan tussen aandacht voor een veilig en inclusief schoolklimaat enerzijds en mate waarin dit expliciet in het beleid wordt opgenomen anderzijds. Over de drie thema's heen tonen de resultaten dat Vlaamse scholen sterk inzetten op het bevorderen van inclusieve omgangsvormen en een veilig schoolklimaat, maar dat expliciet beleid rond bepaalde vormen van discriminatie minder vaak formeel verankerd lijkt dan in de vergelijkinglanden.

Tabel 4 Percentage schoolleiders dat aangeeft dat op deze school de volgende maatregelen en praktijken met betrekking tot diversiteit worden toegepast

	Lager onderwijs			Eerste graad secundair onderwijs				Tweede en derde graad secundair onderwijs	
	VL	EU-5		VL	EU-16	PISA-5		VL	EU-4
Sociaaleconomische achtergrond									
Leerlingen leren inclusief te zijn tegenover mensen met verschillende sociaaleconomische achtergronden	97.4	93.2▼	=	98.3	95.8▼	92.6▼	=	98.0	91.1▼
Expliciet beleid rond discriminatie op grond van sociaaleconomische achtergrond	46.4	72.2▲	=	49.1	69.4▲	73.4▲	=	55.2	68.3▲
Etnische en culturele achtergrond									
Leerlingen leren om te gaan met discriminatie op basis van etnische en culturele achtergrond	91.5	81.8▼	=	91.1	82.1▼	85.3=	=	92.7	73.2▼
Ondersteunen van activiteiten of organisaties die de expressie van diverse etnische en culturele identiteiten van leerlingen aanmoedigen (bv. artistieke groepen)	51.8	62.4▲	=	53.3	56.9=	62.6=	=	57.5	60.9=
Organiseren van multiculturele evenementen (bv. een dag die in het teken staat van culturele diversiteit)	50.1	44.3=	<	66.3	44.3▼	54.0▼	=	62.3	48.2▼
Seksuele geaardheid en gender									
Bevorderen van een veilig schoolklimaat voor leerlingen met diverse seksuele geaardheden en genderidentiteiten	71.6	86.9▲	<	94.0	89.7▼	83.9▼	=	92.3	90.8=
Expliciet beleid rond genderdiscriminatie	26.9	70.1▲	<	39.0	74.0▲	79.3▲	=	46.7	75.6▲

▲ Gemiddelde in de vergelijkingslanden ligt significant hoger ($p < .05$) dan in Vlaanderen.

▼ Gemiddelde in de vergelijkingslanden ligt significant lager ($p < .05$) dan in Vlaanderen.

>/< Significant verschil ($p < .05$) tussen lager onderwijs en lager secundair onderwijs; en lager en hoger secundair onderwijs in Vlaanderen.

Wat nemen we hieruit mee?

De TALIS 2024-resultaten tonen dat pesten en onveiligheid op school in Vlaanderen een belangrijk aandachtspunt blijven. Voor verschillende vormen van pestgedrag onder leerlingen liggen de Vlaamse percentages doorgaans significant hoger dan in de internationale vergelijkingsgroepen. Binnen Vlaanderen lijkt deze problematiek het meest uitgesproken in de eerste graad van het secundair onderwijs. Het feit dat deze patronen zowel in de percepties van leraren als schoolleiders naar voren komen, wijst erop dat beide perspectieven een gelijkaardig beeld schetsen van de relatief hoge gerapporteerde aanwezigheid van pestgedrag. Tegelijk moeten deze resultaten met enige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. TALIS vertrekt immers van zelfrapportage door leraren en schoolleiders, waardoor de cijfers een subjectieve inschatting zijn en kunnen afwijken van het feitelijke aantal incidenten. De hogere Vlaamse percentages kunnen wijzen op een grotere aanwezigheid van pestgedrag, maar ook op een grotere alertheid of gevoeligheid voor dit thema. In Vlaanderen wordt al geruime tijd ingezet op sensibilisering rond pesten en veiligheid op school, waardoor onderwijspersoneel dergelijke situaties mogelijk sneller herkent en rapporteert.

Opvallend is dat de relatief hoge rapportering van pestgedrag in Vlaanderen samengaat met minder expliciet beleid rond bepaalde vormen van discriminatie, zoals genderdiscriminatie en discriminatie op grond van sociaaleconomische achtergrond, dan in de internationale vergelijkingsgroepen. Dat suggereert een mogelijk spanningsveld tussen de gerapporteerde aanwezigheid van pestgedrag en de minder sterke beleidsmatige verankering rond bepaalde vormen van discriminatie. Omdat de indicatoren niet volledig overeenkomen, kan hieruit echter geen rechtstreeks verband worden afgeleid. Deze vaststelling betekent bovendien niet dat scholen geen aandacht besteden aan veiligheid en verbondenheid. Leraren geven in grote mate aan dat pesten niet wordt getolereerd, dat zij begaan zijn met hun leerlingen en dat leerlingen bij volwassenen op school terecht kunnen. Ook heel wat schoolleiders rapporteren dat leerlingen leren omgaan met diversiteit, inclusiviteit en discriminatie. De resultaten tonen dat deze relationele en pedagogische bouwstenen niet altijd samengaan met een expliciet en structureel beleid rond bepaalde vormen van discriminatie. Ze benadrukken daarmee het belang om positieve relaties, duidelijke grenzen en laagdrempelige aanspreekpunten te verbinden met expliciete beleidsafspraken rond pesten, discriminatie en sociale veiligheid.

Bibliografie

- Deboutte, G. (2009). *Pesten en geweld op school: handreiking voor een daadkrachtig schoolbeleid*. Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/5667>
- Jerrim, J. (2025). How do pupil feelings of school safety relate to their attendance and wellbeing? Longitudinal evidence from England. *Cambridge Journal of Education*, 55(4), 499–524. <https://doi.org/10.1080/0305764X.2025.2521512>
- Konu, A., & Rimpelä, M. (2002). Well-being in schools: a conceptual model. *Health promotion international*, 17(1), 79-87. <https://doi.org/10.1093/heapro/17.1.79>
- Kutsyuruba, B., Klinger, D. A., & Hussain, A. (2015). Relationships among school climate, school safety, and student achievement and well-being: a review of the literature. *Review of Education*, 3(2), 103-135. <https://doi.org/10.1002/rev3.3043>
- Lacoe, J. (2020). Too scared to learn? The academic consequences of feeling unsafe in the classroom. *Urban Education*, 55(10), 1385-1418. <https://doi.org/10.1177/0042085916674059>
- Mayer, M. J., Nickerson, A. B., & Jimerson, S. R. (2021). Preventing School Violence and Promoting School Safety: Contemporary Scholarship Advancing Science, Practice, and Policy. *School Psychology Review*, 50(2–3), 131–142. <https://doi.org/10.1080/2372966X.2021.1949933>
- Mediawijs. (z.d.). *Nee tegen cyberpesten*. Geraadpleegd op 8 juli 2026, van <https://www.mediawijs.be/nl/cyberpesten>
- Onderwijs Vlaanderen. (z.d.). *Grensoverschrijdend gedrag op school*. Geraadpleegd op 8 juli 2026, van <https://www.vlaanderen.be/onderwijs-en-voeding/gezondheid-welzijn-en-veiligheid-op-school/grensoverschrijdend-gedrag-op-school>
- Phelps, C., Kim, E. K., & Jimerson, S. R. (2024). Promoting Safe and Supportive Schools: Contemporary Research Advancing Science, Practice, and Policy. *School Psychology Review*, 53(6), 607–618. <https://doi.org/10.1080/2372966X.2024.2424147>
- Vlaams Netwerk Kies Kleur tegen Pesten. (z.d.). *10 bouwstenen voor een antipestbeleid*. Geraadpleegd op 8 juli 2026, van <https://kieskleurtegenpesten.be/bouwstenen/>
- Vlaamse Onderwijsinspectie. (2017). *Bronnendocument referentiekader onderwijskwaliteit*. <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/23554>